
ПРАВА НА ЧОВЕКА

ДЕЛОТО *МАКФИ СРЕЩУ ФРАНЦИЯ*

ВТОРО ОТДЕЛЕНИЕ

(Жалба № 59 335/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

19 октомври 2004 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

19 януари 2005 г.

По делото *Макфи срещу Франция*

Европейският съд по правата на човека – Второ отделение, в състав от:

А. Б. Бака (А. В. Вака), *председател*,
Ж.-П. Коста (J.-P. Costa),
Л. Лусед (L. Loucaides),
Ц. Бирсан (C. Birsan),
К. Юнгверт (K. Jungwiert),
М. Угрехелидзе (M. Ugrekheldse),
А. Мюларони (A. Mularoni), *съдии*,
Т. Л. Ърли (T. L. Early), *заместник-секретар на отделение*,

след закрито заседание, проведено на 28 септември 2004 г., постановява следното решение, прието на посочената дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 59335/00), подадена срещу Република Франция на 30 ноември 1999 г. на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните сво-

боди (Конвенцията) от гражданин на тази държава – г-н Абдемазак Макфи.

2. Жалбоподателят е представляван от Берая Лазарюс, адвокат от Анже. Френското правителство (Правителството) е представявано от правителствения агент г-н Р. Абраам, директор по юридическите въпроси към Министерството на външните работи.

3. Жалбоподателят твърди, че късният час, в който неговият адвокат е трябвало да пледира пред съда, и продължителността на разискванията са нарушили правата му на защита, гарантирани от чл. 6, § 1 и 3 от Конвенцията.

4. Жалбата е била разпределена на Второ отделение на Съда (чл. 52, § 1 от Правилата на Съда). Съставът, натоварен да разгледа делото (чл. 27, § 1 от Конвенцията), е бил съставен при съблюдаване на чл. 26, § 1 от Правилника на Съда.

5. На 1 ноември 2001 г. Съдът изменя състава на своите отделения (чл. 25, § 1 от Правилника на Съда). Настоящата жалба е била разпределена на така измененото Второ отделение (чл. 52, § 1 от Правилника на Съда).

6. С решение от 23 януари 2003 г. Съдът е обявил жалбата за частично допустима.

7. Жалбоподателят и Правителството са представили писмени становища по същество на делото (чл. 59, § 1 от Правилника на Съда).

ПО ФАКТИТЕ

I. Обстоятелства по делото

8. Жалбоподателят е роден през 1972 г. в Нант.

9. Обвинен в изнасилвания и кражба, извършена от две или повече лица и в условията на рецидив, жалбоподателят заедно с друг подсъдим е изправен пред Наказателния съд на департамента Мен е Лоар. Той ползва правна помощ в процеса.

10. Съдебното производство започва сутринта на 3 декември 1998 г. в 9,15 ч. и приключва на 5 декември 1998 г. в 8,30 часа.

11. На заседанието се дава ход на 3 декември в 9,15 ч. Председателят временно спира разискванията в 10,30 ч. Те се възобновяват в 14,00 ч. От 16,10 ч. до 16,35 ч. има кратко спиране на засе-

данието, а в 18,25 ч. се спират разискванията. През този първи ден заседанието продължава 5 часа и 15 минути.

12. На 4 декември разискванията започват в 9,15 ч. Заседанието е спряно за кратко в 13,00 ч. и се възобновява от 14,30 ч. до 16,40 ч., после – от 17,00 ч. до 20,00 ч. и от 21,00 ч. до 00,30 часа.

13. При подновяването на разискванията на 5 декември в 01,00 ч. сутринта адвокатът на жалбоподателя прави следното искане:

„Като се има предвид, че правата на защита не се спазват, тъй като защитниците на подсъдимите са принудени да пледират след петнадесет часа на разисквания и без все още прокурорът да е държал речта си, поради което може да се прогнозира, че разискванията могат да продължат още над четири часа допълнително, по тези съображения:

като се има предвид, че правото на защита трябва да бъде осигурено,

постановете временно спиране на заседанието до събота (5 декември) – 9,00 часа.

14. Съдът отхвърля това искане, позовавайки се на чл. 307 от Наказателно-процесуалния кодекс, вземайки предвид постановените вече спираня, за да могат страните да си отпочинат, и становището на другите субекти, които са се произнесли в подкрепа на това да се продължат разискванията.

15. Заседанието продължава до 4,00 часа.

16. Двадесет и пет минутно спиране на заседанието предхожда пледоариите на адвокатите на защитата, а адвокатът на жалбоподателя пледира след своя колега. В 6,15 ч. съдебните заседатели се оттеглят на съвещание и постановяват присъдата в 8,15 часа. Така адвокатите на защитата пледират, след като са присъствали на разисквания, продължили 15 часа и 25 минути, в съдебно заседание, което е продължило 17 часа и 15 минути на втория ден.

17. Жалбоподателят е признат за виновен и осъден на осем години лишаване от свобода.

18. Жалбоподателят обжалва по касационен ред. На второ място сред основанията за касация жалбоподателят твърди, че задължаването на адвоката му да пледира в 4,25 ч. сутринта, след като е присъствал на заседанието от 9,00 ч. сутринта, накърнява правото му на защита.

19. На 12 януари 2000 г. Касационният съд отхвърля жалбата.

Относно посоченото основание за касационно обжалване Касационният съд отбелязва, че вземането на решение да се спре заседанието за почивка е от компетенциите на председателя или на състава на наказателния съд.

II. Приложимото вътрешно право

Член 307 от Наказателно-процесуалния кодекс

„Разискванията не могат да бъдат прекъсвани и трябва да бъдат продължени, докато предметът не бъде изчерпан с решение на наказателния съд. Те могат да бъдат спирани за времето, нужно за почивка на съдиите и на подсъдимия.“

ПО ПРАВОТО

I. Относно твърдяно нарушение на чл. 6, § 1 и 3 от Конвенцията

20. Жалбоподателят се позовава на чл. 6, § 1 и 3 от Конвенцията. Оплаква се, че часът, в който е пледирал неговият адвокат, и продължителността на разискванията са накърнили правото му на защита. Член 6 в своята относима част гласи:

„1. Всяко лице при определянето на неговите граждански права и задължения или при наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона.

...

3. Всяко лице, обвинено в криминално престъпление, има в частност следните права:

...

b) да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита;

c) да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита, когато го изискват интересите на правосъдието“.

21. Жалбоподателят напомня, че принципът на непрекъснатост на съдебното заседание пред наказателния съд забранява прекъсването, а не спирането на разискванията и че при липса на прецизност при редакцията на закона председателят на юрисдикцията взема решение относно спиранията.

22. Жалбоподателят твърди, че в случая гражданският ищец и прокурорът са произнесли своите речи между 1,00 ч. и 2,30 ч. сутринта, докато неговият защитник е пледирал около 5,00 ч. сутринта.

23. Той смята, че при тези условия не може да се счита, че е едно и също да се пледира в 1,00 ч. сутринта – в началото на нощта, което е поносимо, и в 5,00 ч. сутринта – час, който е по-близък до началото на следващия ден, и подчертава, че вниманието на съдебните заседатели не е еднакво.

24. Той заключава, че този процес е нарушил изискването за провеждане на процес при равни права на страните и при наличието на състезателност.

25. Правителството подчертава най-напред, че жалбоподателят не изяснява по какъв начин пледирането в късен час прави процеса несправедлив.

26. Правителството напомня, че едно от изискванията на справедливия процес е страните да имат равни права, което значи, че на всяка страна следва да се предостави възможност да изложи своята теза при едни и същи условия, за да не бъде поставена тя в неизгодна позиция.

27. Правителството добавя, че на 4 декември 1998 г. разискванията по изследване на фактите в съдебно заседание са започнали в 9,15 ч. и са приключили в 00,30 ч., т.е. след 15 часа. Те са спирани на три пъти през четири часа, за да се даде възможност на всеки да си почине.

28. След спирането на заседанието за половин час то е продължило до 1,00 ч. сутринта и частният обвинител, прокурорът и защитникът на другия подсъдим са произнесли своите обвинителни и защитни речи.

29. В 4,00 ч. заседанието е било спряно за 25 минути.

30. При подновяването на заседанието са произнесли речите си защитникът на другия подсъдим, след което и защитникът на жалбоподателя. Съдебните заседатели са се оттеглили на съвещание до 6,00 часа.

31. Правителството заключава, че повереникът на частния обвинител, прокурорът и защитникът на другия подсъдим са пледирали при същите условия, и посочва, че другите субекти са се противопоставили на искането на защитника на жалбоподателя.

32. Съдът напомня, че изискванията на § 2 и § 3 b) на чл. 6 представляват елементи, част от основното понятие за справедлив процес, провъзгласен в § 1 (вж. решенията по делата *Van Geyselghem c. Belgique [GC]*, no 26103/95, § 27, CEDH 1999-I, и *Poitrimol c. France* du 23 novembre 1993, série A no 277-A, p. 13, § 29). Съдът счита, че следва да разгледа оплакванията в светлината на § 1 на чл. 6, преценявайки го при нужда във връзка с другите параграфи (вж. решенията по делата *Coëme et autres c. Belgique*, no 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 et 33210/96, § 93, CEDH 2000-VII).

Съдът напомня също, че Конвенцията цели „да защити не теоретични и фиктивни права, а тяхното конкретно и ефективно упражняване“; бележката се отнася специално за правата на защита с оглед на това, че правото на справедлив процес, от което те произтичат, има основна роля в демократичното общество (вж. решенията по делата *Artico c. Italie* du 13 mai 1980, série A no 37, p. 15–16, § 33, и *Coëme et autres c. Belgique précité*, § 98).

33. Понятието за равни права на страните не изчерпва съдържанието на § 3 d) на чл. 6. Изискванията на § 3 d) се възприемат като особен аспект на правото на справедлив процес, гарантиран от § 1 на чл. 6 (вж. най-вече решенията по делата *Delcourt c. Belgique* du 17 janvier 1970, série A no 11, p. 15, § 28, и *Isgrò c. Italie* du 21 février 1991, série A no 194-A, p. 11–12, § 31). Задачата на Европейския съд е да изследва дали производството, разгледадено в неговата цялост, разкрива справедливия му характер по смисъла на § 1 (вж. най-вече решенията по делата *Delta c. France* du 19 décembre 1990, série A no 191, p. 15, § 35, и *Vidal c. Belgique* du 22 avril 1992, série A no 235-B, § 33).

34. Съдът отбелязва, че в случая жалбоподателят е обвинен в изнасилвания и кражба, извършена от две или повече лица и в условията на рецидив, и е изправен пред наказателния съд.

35. Съдебното заседание пред наказателния съд е започнало в 9,15 ч. на 4 декември. През този ден разискванията са се провеждали от 9,15 ч. до 13,00 ч., после – от 14,30 ч. до 16,40 ч., от 17,00 ч. до 20,00 ч. и от 21,00 ч. до 00,30 ч. След това последно

спиране на разискванията адвокатът на жалбоподателя е направил искане за спиране на заседанието, като се е позовал на правото на защита.

36. След отхвърляне на искането от съда разискванията са продължили от 1,00 ч. сутринта на 5 декември до 4,00 часа.

37. Съдът отбелязва, че при подновяване на заседанието в 4,25 ч. сутринта защитникът е пледирал към 5,00 часа след своя колега защитник и след разисквания, които са продължили 15 часа и 45 минути. На подсъдимите, включително и на жалбоподателя, е било дадено право на последна дума.

38. През този ден разискванията са продължили в 17,15 ч., след което съдът се е оттеглил на съвещание. Съдът отбелязва още, че наказателният съд – съдиите и съдебните заседатели, са се съвещавали между 6,15 ч. и 8,15 ч. сутринта на 5 декември. Жалбоподателят е осъден на осем години лишаване от свобода.

39. Съдът напомня, че вече е отбелязвал, че състоянието на умора поставя подсъдимите в положение на намалена физическа и психическа съпротива в момент, в който „те участват в много важно за тях заседание поради тежестта на престъпленията, в които са обвинени, и наказанията, които могат да понесат. Въпреки съдействието на техните защитници, които са имали възможността да изложат своите аргументи, този факт несъмнено е отслабил техните позиции в критичен за тях момент, в частност, за да дадат обяснения при откриването на заседанието и да си сътрудничат по възможно най-ефективния начин със защитниците си (*Barberà, Messegueé et Jabardo c. Espagne*, arrêt du 6 décembre 1988, série A no 146, § 70).

40. Съдът счита за основополагащо, че не само подсъдимите, но и техните защитници трябва да могат да следят разискванията, да отговарят на въпроси и да пледират, без да са в състояние на крайна умора. Също така е решаващо съдиите и съдебните заседатели да могат да използват в пълнота своята концентрация и внимание, за да следят разискванията и да могат да постановят осмислено решение.

41. Съдът счита, че тези изисквания не са спазени в конкретния случай. Описаните по-горе условия (§ 34–38) не отговарят на изискванията за справедлив процес и най-вече на изискванията за съблюдаване на правата на защита и равните права на страните.

42. Поради това е налице нарушение на § 3 на чл. 6 от Конвенцията във връзка с § 1.

II. Относно приложението на чл. 41 на Конвенцията

43. Според чл. 41 от Конвенцията:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.“

A. Вреди

44. Жалбоподателят претендира обезщетение в размер на 50 000 евро за претърпени вреди от това, че не е имал възможност да се възползва от правото си на справедлив процес.

45. Позовавайки се на решението по делото *Saïdi c. France* (série A no 261-C, 20 septembre 1993), Правителството смята, че ако Съдът приеме, че е налице нарушение на Конвенцията, самото констатиране на нарушението представлява достатъчно обезщетение.

46. Съдът констатира, че жалбоподателят е претърпял вреда от нарушението, поради което му присъжда по справедливост обезщетение в размер на 4000 евро за претърпените неимуществени вреди.

B. Разходи и разноски

47. Жалбоподателят претендира 10 000 евро за направени разходи и разноски и прилага фактура от адвоката си за тази сума. Допълнително претендира и изплащането на сумата от 15 000 евро за производство по възобновяване на делото, което той смята да инициира като следствие от решението на Съда.

48. Правителството сочи, че след като Съдът е отхвърлил едно от исканията на жалбоподателя, следва да се вземат предвид само част от направените разходи и разноски. Относно разходите, които биха произтекли от евентуално производство по възобновяване на делото, Правителството счита, че претенцията следва да се отхвърли, тъй като подлежат на възстановяване само реално направените разходи. С оглед на това Правителството предлага на жалбоподателя да се изплатят 4000 евро за възстановяване на разноски.

49. Съдът напомня, че може да разпoredи възстановяване само на реално направените разноси. По отношение на платените хонорари по настоящото производство Съдът присъжда на жалбоподателя сумата от 4000 евро.

В. Лихви за забава

50. Съдът счита за уместно лихвата за забава да бъде определена на базата на пределната лихва при отпускане на заем от Европейската централна банка, завишена с три пункта.

По тези съображения Съдът единодушно

1. *Прие*, че е допуснато нарушение на § 3 на чл. 6 от Конвенцията във връзка с § 1;

2. *Реша*:

а) че на основание чл. 44, § 2 от Конвенцията ответната държава следва да заплати на жалбоподателя в тримесечен срок от датата, на която решението стане окончателно, сумата от 4000 (четири хиляди) евро, представляващи обезщетение за претърпените неимуществени вреди, и 4000 (четири хиляди) евро, представляващи разходи и разноси, както и всеки евентуално дължим данък върху тези суми;

б) че от изтичането на посочения срок до изплащането на сумите се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер на пределната лихва при отпускане на заем от Европейската централна банка, завишена с три пункта.

3. *Отхвърля* претенцията в останалата ѝ част.

Изготвено на френски език и обявено в писмена форма на 19 октомври 2004 г. съгласно чл. 77, § 2 и 3 от Правилата на Съда.

Т. Л. Ърли,
заместник-секретар

А. Б. Бака,
председател